

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	PWYLLGOR GWAITH
Dyddiad:	30 MAI 2023
Pwnc:	CYNLLUN DEWISOL COSTAU BYW – ADRODDIAD TERFYNOL
Aelodau Portffolio:	Y CYNGHORYDD ROBIN WYN WILLIAMS – DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID, Y CYNGHORYDD GARY PRITCHARD - DEILYDD PORTFFOLIO - PLANT, IEUENCTID A'R GWASANAETH TAI
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	MARC JONES 01248 752601 marc.jones@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	
A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau	
Gwybodaeth Gefndir Mae'r argyfwng costau byw yn parhau ond mae'r cyllid sydd wedi ei fanylu yn yr adroddiad yma wedi cael ei ddarparu gan Lywodraeth Cymru a bu rhaid ei wario cyn 31 Mawrth 2023. Nid oes unrhyw arwydd ar hyn o bryd y bydd mwy o gyllid ar gael gan Lywodraeth Cymru ac nid oes unrhyw ddarpariaeth yng nghyllideb Refeniw 2023/24 y Cyngor i ddarparu cefnogaeth ariannol i drigolion sydd yn parhau i wynebu caledi ariannol. Darparodd Llywodraeth Cymru gyllid grant i ganiatáu'r Cyngor ddarparu cymorth i breswylwyr lleol a oedd yn wynebu anawsterau oherwydd yr argyfwng costau byw. Roedd modd defnyddio'r gronfa i ddarparu cymorth grant uniongyrchol i breswylwyr lleol, i gyllido'r gost o brynu offer a fyddai'n gostwng y costau yr oedd preswylwyr yn eu hwynebu yn ystod cyfnod y gaeaf, neu i ddarparu cyllid i sefydliadau lleol a oedd hefyd yn darparu cefnogaeth i breswylwyr lleol. Darparodd Llywodraeth Cymru swm o £585,163 ac roedd modd ychwanegu unrhyw danwariant o'r cynllun Costau Byw cenedlaethol at y cyllid grant a dderbyniwyd hefyd. O dan y cynllun cenedlaethol, derbyniodd 21,906 o breswylwyr daliad o £150. Ni wnaeth 999 gyfnewid y daleb a anfonwyd atynt am arian ac, oherwydd hynny, trosglwyddwyd £149,780 i'r cynllun dewisol. Roedd hyn yn golygu fod cyfanswm o £734,943 o gyllid ar gael ar gyfer y cynllun. Cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith ddau gam i'r cynllun dewisol (28 Mehefin 2022 a 24 Ionawr 2023). Roedd Llywodraeth Cymru wedi datgan yn glir y byddai'n rhaid dychwelyd unrhyw gyllid nad oedd wedi cael ei wario erbyn 31 Mawrth 2023, er y byddai'n dderbyniol trosglwyddo'r cyllid i sefydliadau trydydd parti a fyddai'n gallu parhau i ddefnyddio'r cyllid i ddarparu cymorth ar ôl 31 Mawrth 2023, ar yr amod fod y cyllid wedi'i drosglwyddo o gyfrif banc y Cyngor. Cam 1 y Cynllun O dan Gam 1 y cynllun, darparwyd y cymorth a ganlyn:-	

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Trethdalwyr nad oeddent yn gymwys o dan y prif gynllun.	160,000	85,800	505	
Cyn Aelodau o'r Lluoedd Arfog.	10,000	10,000	17 hyd at 24/04/23 Gwariant hyd yma £2,400	Gweinyddwyd y grantiau trwy SAAFA. Bydd SAAFA yn cadw unrhyw gyllid sy'n weddill i ddarparu cymorth parhaus i gyn-filwyr ar ôl Mawrth 2023.
Preswylwyr sy'n symud allan o lety argyfwng neu'n cael eu diffinio fel rhywrai sydd ag anghenion tai.	50,000	82,207	Cefnogwyd 290 o aelwydydd	
Preswylwyr sydd, ar sail asesiad, yn wynebu caledi ariannol. CAB Ynys Môn	50,000	50,000	107	Bydd CAB yn cadw unrhyw danwariant ac yn parhau i wneud taliadau i unigolion sydd, ar sail asesiad, yn wynebu caledi ariannol ar ôl Mawrth 2023.
Preswylwyr sydd, ar sail asesiad, yn wynebu caledi ariannol. Canolfan J.E. O'Toole	50,000	59,936	Cefnogwyd 222 o aelwydydd	Roedd y gyllideb lawn wedi'i gwario erbyn 31 Mawrth 2023.
CYFANSWM	320,000	284,943		

Cam 2 y Cynllun

O dan Gam 1 y cynllun, darparwyd y cymorth a ganlyn:-

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Dosbarthu Pecynnau Effeithlonrwydd Ynni trwy'r lleoliadau Croeso Cynnes.	30,000	27,026	369 Pecyn Ynni 315 Ffriwr Aer 269 Popty Araf	Pecynnau effeithlonrwydd ynni i ostwng defnydd ynni aelwydydd. Mae adroddiadau a dderbyniwyd hyd yma'n dangos presenoldeb o dros 3,500 mewn dros 420 o sesiynau Croeso Cynnes.
Cyllid i Fanc Bwyd Ynys Môn i dalu costau cyflog i ddelio gyda'r galw a pharhau i ddanfôn pecynnau bwyd i ardaloedd gwledig.	12,200	12,100	-	Darparwyd cyllid i ymestyn contractau 2 weithiwr am gyfnod o 3 mis. Mae'r Cyngor wedi cefnogi Banc Bwyd Ynys Môn i wneud bid am £100,000 o gyllid Loteri er mwyn parhau i gyflogi'r ddau weithiwr am gyfnod o 2 flynedd.
Samariaid – cynorthwyo pobl sy'n profi problemau iechyd meddwl oherwydd yr argyfwng costau byw.	10,000	10,000		Ar gyfer costau canolog, gwirfoddolwyr.

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Prosiect Bwyd Nadolig Bob blwyddyn, mae'r Cyngor a phartneriaid amrywiol yn cynnal prosiect bwyd Nadolig. Yn y gorffennol, rydym wedi dosbarthu hamperi bwyd ac anrhegion. Oherwydd y galw presennol ar ein gwasanaethau, penderfynwyd y byddai'r prosiect bwyd Nadolig ar gyfer 2022 yn seiliedig ar dalebau. Roedd pobl a dderbyniodd y talebau yn gallu dewis eu gwario mewn archfarchnadoedd a busnesau lleol, megis cigyddion. Roedd preswylwyr yn cael eu cyfeirio gan weithwyr proffesiynol, gan gynnwys gweithwyr iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, tai, darparwyr Grant Cymorth Tai, Heddlu Gogledd Cymru, partneriaid trydydd sector a llawer mwy.	27,000	19,511	Derbyniodd 400 o aelwydydd gymorth	Defnyddiwyd y cyllid i ddarparu talebau bwyd Nadolig.
Darparu cymorth i breswylwyr sydd â chyflyrau meddygol difrifol sy'n wynebu costau gwresogi / trydan uwch oherwydd hynny.	25,000	38,500	Proseswyd 17 o geisiadau Kidney Care Cymru – Hyd yma, talwyd 35 o grantiau i gwmni ynni o ddewis y cleifion wedi i ymarferwyr gofal iechyd wneud cais ar eu rhan	Trosglwyddwyd £20k i Kidney Care Cymru a £10k i'r Gymdeithas MS. Darparwyd cymorth hefyd i unigolion a gyfeiriwyd at y Cyngor gan y Bwrdd Iechyd a'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd y cyllid hwn yn darparu cefnogaeth ychwanegol i aelwydydd sy'n gorfod defnyddio trydan er mwyn aros yn fyw neu i gynnal safon bywyd da. Er enghraifft, peiriannau cynnal bywyd yn y cartref. Cyfeiriodd Gwasanaethau Plant ac Oedolion a Gwasanaethau Tai'r Cyngor a BIPBC aelwydydd er mwyn iddynt dderbyn y cymorth hwn. Derbyniwyd cyfanswm o 17 cais @ £500 yr un a thalwyd yr arian ar ffurf taleb tanwydd.
Cyllid i ddarparwyr sy'n darparu gwasanaethau sy'n cael eu cyllido o'r grant Cymorth Tai.	50,000	62,400		Darparwyd cyllid i Digartrefedd Ynys Môn, Cynefin, Wallich Clifford a Medrwn Môn.

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Preswylwyr sy'n defnyddio tanwydd amgen. Nid yw aelwydydd sy'n defnyddio olew i wresogi eu cartrefi wedi derbyn unrhyw gymorth gan y Llywodraeth er gwaethaf cynnydd sylweddol yng nghost olew i wresogi tai yn 2022.	50,000	30,000	Ni dderbyniwyd yr un cais hyd yma	Agorwyd cyfrifon gyda 2 gwmni lleol sy'n cyflenwi olew a throsglwyddwyd y cyllid i'r cwmnïau. Archebodd Swyddogion Cynhwysiant Ariannol olew gwresogi ar ran preswylwyr gan ddefnyddio'r cyllid a drosglwyddwyd i'r cwmnïau.
CYFANSWM	204,200	199,537		

Prosiectau Ychwanegol a Gyllidwyd

Er mwyn sicrhau fod yr holl gyllid yn cael ei ddefnyddio cyn 31 Mawrth 2023, bu i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau), mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth – Tai a'r deilyddion portffolio perthnasol, awdurdodi rhyddhau cyllid ar gyfer y prosiectau canlynol:-

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Prosiect Tlodi Bwyd sy'n cael ei redeg gan Fenter Môn i ddarparu bwyd maethlon sy'n cael ei baratoi yma ar yr Ynys.	210,743	110,000	Erbyn 27/4/23 roedd 4,141 o brydau wedi cael eu dosbarthu ymysg y 10 rhewgell (Mae 300 o blant wedi elwa ar y gwasanaeth hwn hyd yma)	Prynu rhewgelloedd cymunedol. Mae'r prosiect hwn yn parhau a bydd y cyflenwadau bwyd yn para tan fis Gorffennaf 2023.
Hybiau Cymunedol / lleoliadau Croeso Cynnes a sefydlwyd gan Medrwn Môn.		80,000		Cyllido'r costau ychwanegol a gafwyd gan gymunedau lleol wrth agor hybiau cymunedol a lleoliadau croeso cynnes yn ystod y gaeaf.
Cyllido cefnogaeth i rieni maeth, £300 tuag at danwydd neu fwyd.		20,400	68	Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ddiolchgar i'r 68 teulu maeth sy'n darparu cefnogaeth tymor byr a thymor hir i blant mewn gofal.
Prosiect Bwyd Da Môn.		27,000	Bydd y prosiect hwn yn digwydd yn ystod 2023-24 a bydd yn darparu cymhorthdal i 110 o breswylwyr sy'n cael eu cefnogi naill ai gan CAB Ynys Môn, tîm O'Toole neu'r tîm Cynhwysiant Ariannol	Mae'r cynllun yn darparu cynllun aelodaeth, lle mae aelodau'n talu £5 yr wythnos er mwyn derbyn gwerth £20 o fwyd. Bydd y cynllun cymhorthdal yn caniatáu i 110 o aelwydydd fod yn rhan o'r cynllun yn rhad ac am ddim am y 12 wythnos gyntaf. Y nod ddelfrydol yw y bydd yr aelwydydd hyn yn dod yn aelodau sy'n talu £5 yr wythnos o wythnos 13 ymlaen.

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Nifer o bobl a gefnogwyd	Sylwadau
Prosiect Coginio Age Cymru.		8,000		Ar gyfer costau staff.
Taflenni gwybodaeth Argyfwng Costau Byw.		16,384		Dosbarthwyd y daflen costau byw i 35,100 o aelwydydd. Roedd hyn yn golygu fod gan breswylwyr nad oes ganddynt fynediad digidol yn gallu cael fynediad at y wybodaeth hon er mwyn sicrhau fod cefnogaeth lawn yn cael ei ddarparu yn ystod yr argyfwng costau byw.
CYFANSWM	210,743	261,784		

Costau Gweinyddol

Er mwyn cyllido unrhyw gostau a gafwyd gan bob Cyngor wrth redeg y prif gynllun a'r cynllun dewisol, darparodd Llywodraeth Cymru grant gweinyddu gwerth £129,890. Gwariwyd £118,570 ar gostau gweinyddol, a oedd yn cynnwys costau staffio ychwanegol yn nhîm Budd-daliadau'r Cyngor a'r Tîm Tai, costau postio a ffioedd rheoli a godwyd gan sefydliadau trydydd parti a fu'n asesu'r ceisiadau ar ran y Cyngor.

Crynodeb

Mae'r tabl isod yn rhoi crynodeb o'r cyllid a oedd ar gael a sut y cafodd ei ddefnyddio:-

Cynllun	Cyllideb £	Gwariant Gwirioneddol £	Amrywiant
Cynllun Dewisol Cam 1	320,000	284,943	(35,057)
Cynllun Dewisol Cam 2	204,200	199,537	(4,663)
Prosiectau Ychwanegol	210,743	261,784	51,041
Costau Gweinyddol	129,890	118,570	(11,320)
CYFANSWM	864,833	864,833	

Er bod y Cyngor yn arafach yn defnyddio'r cyllid dewisol nag Awdurdodau eraill yng Nghymru, a benderfynodd defnyddio'r cyllid grant i ddyfarnu grantiau ychwanegol i grwpiau penodol o breswylwyr, defnyddiodd y Cyngor ddull wedi'i dargedu a oedd yn cyfeirio'r cyllid at feysydd a oedd yn darparu'r budd mwyaf i bobl a oedd fwyaf angen cymorth yn ystod yr argyfwng costau byw.

Mae'r holl gyllid wedi cael ei rannu gan y Cyngor yn unol ac amodau grant Llywodraeth Cymru, er nid yw rhai mudiadau wedi rhannu'r holl gyllid roeddent wedi ei dderbyn cyn 31 Mawrth 2023. Bydd y mudiadau yn cadw unrhyw gyllid sydd heb ei ddefnyddio a gallant ddal i roi help cyllidol i unrhyw ymgeisydd newydd ddaw ymlaen, ar yr amod eu bod yn bodloni'r gofynion sy'n ymwneud â'r cyllid a ddarperir.

Llywodraethiant

Ym mis Awst 2022, gofynnodd Tîm Arweinyddiaeth y Cyngor am adolygiad llawn o waith atal, ymyrraeth gynnar a thlodi a oedd yn cael eu cyflawni ar y pryd gan swyddogion amrywiol mewn adrannau amrywiol. Caniataodd yr adolygiad i'r Cyngor gloriannu'r sefyllfa a chytuno ar argymhellion ar gyfer strwythurau a rhaglenni yn y dyfodol.

Ers yr adolygiad, penodwyd Rheolwr Rhaglen dynodedig sydd yn arwain y rhaglenni ymyrraeth gynnar, atal a thlodi. Mae'r Rheolwr Rhaglen wedi datblygu cynllun gweithredu ac wedi rhoi strwythur llywodraethu a gwneud penderfyniadau ffurfiol ar waith.

Argymhelliad

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith nodi cynnwys yr adroddiad sydd yn cadarnhau fod yr holl gyllid a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru wedi cael ei ddefnyddio yn unol â thelerau ac amodau'r grant.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyriwyd nifer o opsiynau ar gyfer gwneud y defnydd gorau o'r grant, ond ystyriwyd bod yr opsiynau a ddewiswyd yn darparu'r budd mwyaf i breswylwyr Ynys Môn a oedd yn wynebu'r angen mwyaf.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Heblaw am nodi cynnwys yr adroddiad, nid oes angen penderfyniad ffurfiol ar hyn o bryd.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisïau a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Amherthnasol.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Darparwyd cyllid drwy grant gan Lywodraeth Cymru ac roedd y gwariant yn cydymffurfio â thelerau ac amodau'r grant a defnyddiwyd yr holl gyllid a oedd ar gael yn unol â'r amserlen a bennwyd gan Lywodraeth Cymru.

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Roedd y cyllid grant yn darparu cymorth tymor byr i unigolion a oedd yn wynebu'r angen mwyaf, ond nid yw'n datrys y broblem dymor hir i breswylwyr Ynys Môn sy'n parhau i ddioddef oherwydd yr argyfwng costau byw parhaus.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?-	Bydd angen cyllido'r strategaeth atal tlodi yn y dyfodol.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy:	Gweithiodd nifer o sefydliadau trydydd sector gyda'r Cyngor i ddarparu'r cymorth i breswylwyr Ynys Môn.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad hwn yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut:-	Oherwydd yr amserlen dynn ar gyfer defnyddio'r cyllid, nid oedd digon o amser i ymgynghori â dinasyddion ynghylch y ffordd orau o ddefnyddio'r cyllid.
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Derbyniodd rhai grwpiau a warchodir gymorth ychwanegol yn sgil yr arian hwn.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Pwrpas y grant oedd cynorthwyo unigolion a oedd yn wynebu caledi ariannol o ganlyniad i'r argyfwng costau byw, ac roeddent yn tueddu i fod yn grwpiau a oedd yn wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol.

7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Dim effaith. Nid oedd gan iaith ddewisol y preswlydd unrhyw ddylanwad wrth ddyrannu'r cyllid.
E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Derbyniwyd yr adroddiad gyda dim ond mân welliannau y gofynnwyd amdanynt nad oedd yn effeithio ar yr argymhelliad a nodwyd yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Awdur yr adroddiad
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Yn rhan o'r TA ac nid oedd dim sylwadau penodol yn ychwanegol i'r rhai a wnaed gan y TA.
4	Adnoddau Dynol	Amherthnasol
5	Eiddo	Amherthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu	Amherthnasol
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	Roedd y cynllun yn gynllun ledled Ynys Môn ac roedd pob Aelod yn derbyn gwybodaeth am gynnydd trwy gyfrwng sesiynau briffio Aelodau.
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Amherthnasol
F - Atodiadau:		
Dim		
FF – Papurau Cefndirol (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am wybodaeth pellach):		
Pwyllgor Gwaith - 28 Mehefin 2022 – Eitem 9 Pwyllgor Gwaith - 24 Ionawr 2023 – Eitem 8		